könyvvilág 1990. 9. 52 Kt

KG-7

ANJOU-KORI OKLEVÉLTÁR I. 1301–1305

A középkori magyar történelem forrásainak tudományos igényű feltárása és kiadása – nem lebecsülendő előzmények után – a XIX. századra bontakozott ki. Fejér György, Wenzel Gusztáv, Szabó Károly, Nagy Imre és más kutatók áldozatos munkájának köszönhetően a századfordulóra már számos polcot meg lehetett tölteni a felbecsülhetetlen értéket tartalmazó okmánytárakkal.

Századunk első felében tovább folytatódott az ez irányú tevékenység; itt elegendő két – egyaránt Szentpétery Imre nevéhez fűződő – kiemelkedő vállalkozásra utalni: az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzékét közreadó sorozat megindulására és az Árpád-kor elbeszélő forrásainak kritikai kiadására.

1945 után azonban megtört ez a folyamat, és a forráskiadás szinte teljesen háttérbe szorult. Az akkori kultúrpolitikai koncepció ugyanis a történészek elsődleges feladatát az elődök által elvégzett munka ideológiai átdolgozásában, a „hibák" „kijavításában" látta, nem pedig a haszontalannak ítélt forrásfeltáró tevékenységben. Bár néhány jeles tudósnak sikerült túllépnie e gátakon (Mályusz Elemér ekkoriban indította útjukra a Zsigmond-kori Oklevéltár első köteteit), a hibás felfogás következtében komoly károkat szenvedett a magyarországi középkortudomány, miközben a környező országokban bizonyos fokú fellendülés volt tapasztalható a középkori Magyarország egyes területeit is érintő forráskiadói tevékenységben.

A szemlélet változásával az 1980-as évek elejére elhárultak az adminisztratív akadályok, és lehetségessé vált, hogy az eddig leginkább mostohán kezelt Anjou-kor okleveles anyagának a feltárása is megkezdődjön. A szervezési és előkészítési munkálatokat követően, az évtized közepétől vette kezdetét a magyarországi Anjou-korban (azaz az 1301–1387 közötti időszakban) keletkezett oklevelek elolvasása, a regeszták készítése, az egyes kötetek összeállítása. A több mint 20 főből álló kutatócsoport munkáját a Kristó Gyula professzor vezetése alatt álló szerkesztőbizottság fogja össze, melynek további tagjai: Blazovich László, Érszegi Géza és Makk Ferenc.

A vállalkozás méreteinek érzékeltetéséhez néhány adat: a fennmaradt mintegy 60 000 oklevél feldolgozása előreláthatólag 60-nál is több kötetben fog majd megjelenni. A majdani zárókötet pedig valószínűleg csak az ezredforduló utáni évtizedekben fog napvilágot látni.

Az óriási mennyiségű anyag nem teszi lehetővé az oklevelek szöveghű közlését, hanem csak regeszták (magyar nyelvű tartalmi összefoglalók) megjelentetését, amelyek azonban a hely- és személynevek jelentős részét, valamint a legproblémásabb részeket eredeti formájukban tartalmazzák. Ez a megoldás lehetővé teszi, hogy a köteteket ne csak a középkorászok, hanem a latinul nem tudó szakemberek, illetve a múltunk iránt érdeklődő laikusok is haszonnal forgassák.

A most megjelenő I. kötet, amely az 1301–1305 közötti évek anyagát tartalmazza (szerkesztette: Kristó Gyula) 800-nál több regeszta formájában, egyebek mellett bepillantást enged az Anjou-kor első éveinek mindennapi életébe, az országos és külpolitika kulisszáiba. Feltehetőleg hasznára fog válni a történészeken kívül a néprajz, a nyelvtörténet és egyéb diszciplínák művelőinek is.

A nyitókötetet évente, kétévente újabb darabok követik majd, egyre bővülő ismereteket nyújtva a múlt búvárainak. (Szeged, JATE)

Kordé Zoltán

KÖNYVES KIRAKAT

Csepeli György
...ÉS NEM IS KELL HOZZÁ ZSIDÓ

Sartre, Allport után Csepeli György is az antiszemitizmus társadalom-lélektanának leírására vállalkozott könyvében.

A mű szinte egy időben jelent meg a választási hadjárat során felszínre került antiszemitizmussal, és a V. Domokos György által elindított antiszemitizmus-vitával. Úgy érzem, Csepeli György könyve emellett még azért jelent szellemi izgalmat a téma iránt érdeklődőknek, mivel módszerében, stílusában szigorúan a lélektan tudományának határain belül marad; elfogultság, már-már minden emóció nélkül tárja elénk eszmefuttatásainak eredményeit, az antiszemtizmust kiváltó okokat, az antiszemita magatartásformák skáláját és az ilyen jellegű előítéletek elleni eljárásokat.

Csepeli vizsgálatának alapja a társadalmi csoportoknak a társadalmi életben elfoglalt hierarchiája és ennek alapján történő önmeghatározása. Részletesen elemzi azokat az okokat, amelyek egy negatív definícióhoz vezettek, melyben az emberek nem az mondják el magukról, hogy ők kik, hanem hogy kik nem. Mindez különösen leegyszerűsített sémákban, már-már közhelyes klisékben jelentkezik.

Az antiszemitizmus kérdéskörét több szempontból elemezve megkülönbözteti az antiszemitizmus formáiként az etnocentrikus (ókori, hellén, római) antiszemitizmust, a vallási antiszemitizmust (kereszténység), politikai antiszemitizmust (emancipáció kérdésköre, fajelmélet, „a zsidók gazdasági, politikai és kulturális térfoglalása", szocializmus, kapitalizmus). Tárgyalja az antiszemitizmust Magyarországon, s mozgatóerejét vizsgálva leírja az antiszemitizmus lélektanát, mint tünetegyüttest.

Sartre Vádirat-át és Allport Előítélet-ét a tanulmány annyiban haladja meg, hogy szerzője olyasmire vállalkozott, amire eddig kevesen: receptet ad az antiszemitizmus leküzdésére. A célként feltüntetett, de eszközként használható megoldás gyökere az iskolában elindított – s csak ott bemutatott – demokratikus állampolgári nevelés. Ennek alapja egy olyan tantárgy, amely magában foglalja az etikát, a szociálpszichológiát, a kulturális antropológiát, a szociológiát, a gazdaságtant, a történelmet, s mintegy társadalomismereti alaptantárgyként működik. A nevelés három szakaszának egységei lennének: az ember, a mindennapi élet és a társadalom. A végcél, hogy az „életbe belépő fiatal a mindennapok részeseként egyben valamilyen szakterület specialistája és a küzügyek iránt érdeklődő, jól informált állampolgár" legyen.

Csepeli György állítása szerint ez a nevelési metódus – amely az emprikus vizsgálódásra, a társadalom közvetlen megismerésére épülne – vezetne el az előítéletek nélküli emberhez. A szerző viszont nem számol eléggé a társadalomban meglévő előítéletek ellenállásával, melyeknek legyőzésére nem a türelem és a bizalom útját javasolja.

Mindenképpen konfliktushelyzetet teremt az előítéletesség fokozatos felszámolása, amit vállalnunk szükséges, de erre az iskolai nevelés önmagában nem elegendő. Ehhez társadalmunk jelenlegi viszonyainak jelentős részét kell felforgatnunk, amelyre a mai Magyarországon sajnos egyáltalán nem látok esélyt.

(Kozmosz)

– ig –

HEADWAY INTERMEDIATE

Jó hír az angolul tanulóknak: a Streamline English sikere nyomán az Akadémiai Kiadó közreadja az edinburghi herceg angol nyelvi versenyén első díjjal jutalmazott, háromrészes Headway-nyelvkönyv első részét; a középszintű képzést nyújtó, tanfolyamokon és önálló tanulásban is kitűnően alkalmazható Headway Intermediate *anyagát.*

Az új nyelvkönyv sikerének kovácsa az angol szerzőházaspár – Liz és John Soars –; ők hosszú évek óta vesznek részt az oktató és továbbképző munkában Nagy-Britanniában és annak határain túl is. Tankönyvük megírása előtt és részben az egyes kötetek megírása közben is közvetlen kapcsolatot építettek ki kollégáik és tanítványaik széles körével: az így szerzett tapasztalatokkal finomították módszerüket, dolgozták ki nyelvkönyveik végleges anyagát.

Ha a magyarországi tanulók azt kérdik: mivel érdemelte ki a Headway-nyelvkönyv az angolhoni elismerést, a kiadvány kifejezett igényével válaszolhatunk: a pontos nyelvtudás és a folyékony beszéd egyensúlyára való törekvéssel. Ezt a szerzők úgy érik el, hogy nyelvkö egyaránt fontos szempo kintik a nyelv művelése korlását, azaz – más egynyelvű nyelvkönyvel latával ellentétben – nyelvtani hátteret biz az immár középszinten nak.

Az egyes leckék sor seket tesznek fel, magy kal élnek, gyakorlato nak ki. Ezekkel öszt nulókat arra, hogy n gépiesen „magolják be geket, hanem gondolko el azokon, a nyelvhasz rejlő szabályszerűsége vételeken is.

A Headway egyará olvasmányos szövegeke lis ismereteket, nyelvi gyakorlatokat, ú „részgyakorlatokat" és kérdéseket. Az „olvasm a mindennapi élet, a a politika, a kultúra ból meríti.

A Headway Inte *tankönyvből, munkafü nári kézikönyvből és segítő kazettából áll miai)*

Ralph J. MacFadyen
DOBD EL A SZEMÜVEGED!

Viselkedéskultúránk megkívánná, hogy finomítsuk kommunikációs szokásainkat, csiszoljuk gesztusainkat. Az erre szánt pszichológiai, lelki módszerek, előgyakorlatok alkalmazását többnyire a spontán agresszív indulat, a személytelen közutálat helyettesíti. Az emberi érintkezés megszilárdult, jeltelen sérelmei ezek, amelyek egyben a társadalom kondícióját, lelki, pszichofiziológiai készségének rossz állapotát, s bizony kulturálatlanságát tükrözik.

A hétköznapi tudat állapota ebből a szempontból tehát csöppet sem biztató, viszont paradox módon akár a jobbítás szerencsés kezdete is lehet – mint általános önismereti, gyakorlati módszer – az orvostudomány, a pszichoszomatikus orvoslás, a pszichofiziológia területéről érkező minden ilyen természetű inspiráció, gyakorlati tanács és javaslat.

Noha nálunk nem divat személyiségünk, bajaink kezeléséhez pszichoanalitikust igénybe venni (ennek persze számos gyakorlati nehézség is oka), a közvetett segítségré csaknem mindenkinek szüksége van. A pszichoszomatikus orvostudomány és a pszichofizika döntően erre a tudati, lelki ingerre épít. Hiszen az lenne az ideális, ha a gyermekkortól kezdve tanulnánk meg, hogyan szabályozzuk testi-lelki állapotainkat.

A pszichológiai önépítkező erőt betegségek megelőzésére és gyógyítására is sikeresen lehet alkalmazni. Számos szakkönyv nyújt ehhez segítséget, ki-ki a maga szakterületén ad erre praktikus, széles körben alkalmazható lehetőséget.

Ralph J. MacFadyen tes látás visszaszerzés Amerikában gyakorolt nak igazoló bizonyíté hisz abban, hogy a szembetegség, látászav chés képességünk tuda gyelmes felhasználásá előzhető és gyógyít egész személyiséget é nevelési eljárásokra ta is inkább, mert szak szerint a szem a legel tabb testrészünk. Meg nek okát, a tartós ide helést kell a lazítás – nek nyomán türelem mazott gyakorlatok – s tatni.

A szem, a látás és a ség szorosan össze egészséges szem, a po egyértelműen pszichos feltételekhez kötött. szem kedvező kon megőrzéséhez elenged a pszichológiai gy vagy a jó hangulatb szemtornák, a „tenye getés és napoztatás". látászavarok (rövidlá látás, kancsalság) gy a szem gyakorlatok „újranevelése" által. l lyosabb szembetegsé hályog, zöldhályog) megelőzhető bizonyos a végleges megvakulá.

Tehát szakorvosok alapján s MacFadye nek segédletével elke gyakorlatok – hátha dobható a nehezen szemüveg. S ha mégs is leckét adtunk magu nevelésből, önismere rum)

B. Juhás